

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการอภัยโทษพบว่า การอภัยโทษเป็นวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่รัฐใช้เป็นวิธีการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดที่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ก่อนครบกำหนดระยะเวลา และกลับคืนสู่สังคมได้เร็วขึ้น นอกจากนี้การอภัยโทษยังถูกนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่นอีกด้วย เช่น การใช้เพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ใช้เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษตามคำพิพากษาของศาล

5.1 บทสรุป

จากที่ได้ศึกษาถึงทฤษฎีการลงโทษ พบว่า แนวความคิดและทฤษฎีการลงโทษเป็นของนักอาชญาวิทยา การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้น ได้มีทฤษฎี 5 ทฤษฎี กล่าวคือ แนวคิด ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น (Retribution) คือ การลงโทษเป็นไปเพื่อเป็นการแก้แค้นสำหรับผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำผิดลงโดยจะได้รับผลแห่งการกระทำนั้นให้สาสมกับการกระทำ ความผิดที่ตนได้กระทำ แนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence) คือ เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาด เพื่อผู้กระทำความผิดจะไม่กลับไปกระทำความผิดอีกและเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง แนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) คือ แนวคิดที่เห็นว่า การลงโทษที่รุนแรงไม่สามารถช่วยเหลือผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ หากการลงโทษสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยการฝึกอบรม ให้การศึกษา เป็นต้น ก็สามารถช่วยฟื้นฟูไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกก็จะทำให้เขาสำนึกและกลับตัวเป็นคนดีเมื่อพ้นโทษ แนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Removal from society) คือ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายไม่ให้อยู่ในสังคมและให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรมโดยใช้วิธีการลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต และแนวคิดทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Integration) คือ แนวคิดตั้งแต่หนึ่งแนวคิดขึ้นไป แนวคิดนี้ก็เป็น การนำแนวคิดตั้งแต่สองแนวคิดที่มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ก็เพื่อการลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำในลักษณะที่จะ

ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม หากนำหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลมาลงโทษผู้กระทำความผิด จะทำให้เกิดประโยชน์กับผู้กระทำความผิด กล่าวคือ หากทราบข้อเท็จจริง พฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ศาลก็สามารถใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ อันเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิพากษากำหนดโทษ ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมและเป็นธรรม หากมีการกำหนดโทษให้เหมาะสมก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อให้เขากลับตัวเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมได้ หากเรานำหลักการพิจารณาการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลมาใช้กับผู้กระทำความผิด จะทำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

แนวคิดและทฤษฎีการอภัยโทษเป็นวิธีที่แสดงถึงความเมตตากรุณาปราณีของพระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐที่จะใช้อำนาจอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยจะพบเห็นได้ในหลายๆ ประเทศ ซึ่งแนวความคิดนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีมาพร้อมกับแนวความคิดของการลงโทษ โดยแต่ละประเทศจะมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องของวิวัฒนาการแต่สิ่งเหมือนกัน คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นพระเมตตากรุณาของพระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐ และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัว หรือลดโทษก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามคำพิพากษา

ในต่างประเทศที่มีการอภัยโทษ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น กล่าวคือ ประเทศอังกฤษมีหลักการอภัยโทษที่ยาวนาน สำหรับขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อังกฤษในยุคแรกนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่ง ซึ่งการพระราชทานอภัยโทษให้แก่บุคคลที่กระทำความผิดให้ไม่ต้องรับโทษในทางอาญา เช่น การทำให้คนตายโดยอุบัติเหตุ (by misadventure) หรือการฆ่าคนโดยเจตนาในการป้องกันตนเอง (self-defence) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลของความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภาอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 17 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคต้นของราชวงศ์จอร์จได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นอย่างมาก ขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจที่เคยเป็นไปอย่างกว้างขวางได้ถูกจำกัดลง มีการกำหนดความผิดที่ไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ นับแต่รัชสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 4 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์มีอำนาจทรงกระทำเช่นนั้นอีกได้ ดังนั้น การพระราชทานอภัยโทษในความผิดใดๆ จึงต้องกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยใดๆ ย่อมเป็นไปตามความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงนับได้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อกระบวนการอภัยโทษของประเทศอังกฤษมีข้อที่น่าสังเกตว่ามีได้มีลักษณะที่เป็นอิสระและเด็ดขาดดังเช่นกรณีของไทย

กล่าวคืออำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในประเทศอังกฤษในปัจจุบันเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่จะกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า มิได้มีลักษณะเด็ดขาด ดังเช่นกรณีของประเทศไทย แม้ทางทฤษฎีนั้นพระมหากษัตริย์ของประเทศอังกฤษ อาจจะมีพระบรมวินิจฉัยประการใดแล้ว ในทางปฏิบัติปรากฏว่านับแต่รัฐสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 4 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์มีอาจจะทรงกระทำเช่นนั้นอีกได้ ดังนั้น การพระราชทานอภัยโทษในความผิดฐานใดๆ ซึ่งต้องกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือกล่าวอีกในหนึ่ง คือ การพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยใดๆ ย่อมเป็นไปตามความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงนับว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อกระบวนการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ จะมีความแตกต่างกับประเทศไทย กล่าวคือ การพระราชทานอภัยโทษของประเทศไทยเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ไทย

ประเทศสหรัฐอเมริกาการอภัยโทษเป็นวิธีการสำคัญโดยหัวหน้าฝ่ายบริหารซึ่งได้แก่ประธานาธิบดี และผู้ว่าการรัฐ ที่จะใช้อำนาจในการอภัยโทษให้แก่ผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม วิธีการอภัยโทษในสหรัฐอเมริกา มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับการอภัยโทษในประเทศไทยอยู่หลายประการ เช่น อำนาจของการอภัยโทษวิธีการ ฯลฯ การอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอำนาจที่สำคัญที่สุดอำนาจหนึ่งของประธานาธิบดีที่จะให้อภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Federal offenses) และเป็นอำนาจของผู้ว่าการรัฐที่จะให้อภัยโทษกับผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อกฎหมายของมลรัฐ (States offenses) ซึ่งอำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐนี้จะถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และธรรมนูญของมลรัฐต่างๆ คือประธานาธิบดีซึ่งเป็นผู้ที่ใช้อำนาจสูงสุดที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และผู้ว่าการรัฐมีสิทธิที่จะอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดอาญาต่อกฎหมายมลรัฐ การใช้อำนาจของผู้ว่าการรัฐเป็นไปตามธรรมนูญของมลรัฐ โดยประธานาธิบดีไม่มีสิทธิที่จะอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายมลรัฐ ซึ่งจะแตกต่างจากประเทศไทย คือ หากเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายไทย พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกามีการอภัยโทษได้ ทั้งก่อนมีคำพิพากษา ระหว่างมีคำพิพากษา หรือภายหลังมีคำพิพากษาแล้วก็ได้ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากประเทศไทย คือ ผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษของประเทศไทย ผู้ที่คำพิพากษาต้องถึงที่สุดก่อนถึงมีสิทธิที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ

ประเทศญี่ปุ่นพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ เป็นพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจสูงสุด (the supreme power) ตามคติ

ของเทพเจ้า การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ก็นับเป็นการใช้พระราชอำนาจสูงสุดของสมเด็จพระจักรพรรดิประการหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งจักรพรรดิญี่ปุ่น (Constitution of the Empire of Japan) หรือรัฐธรรมนูญเมจิซึ่งตราขึ้นบังคับใช้เมื่อคริสต์ศักราช 1868 ซึ่งกำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจสูงสุดเด็ดขาดในการพระราชทานอภัยโทษ แนวความคิดเช่นนี้ดำรงอยู่เลยมา และสิ้นสุดลงพร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองในคริสต์ศักราช 1945 ทำให้พระราชฐานะและพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงสมเด็จพระจักรพรรดิต้องประกาศสละพระราชฐานะของความเป็นเทพเจ้า อันเป็นผลให้ระบบจักรพรรดิตามคติโบราณต้องเปลี่ยนแปลงไป ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม คริสต์ศักราช 1946 กำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นทรงเป็น “สัญลักษณ์ของประเทศและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน” (the symbol of the state and of the unity of the people) พระราชฐานะของจักรพรรดิญี่ปุ่น เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (from the will of the people with whom resides the sovereign power) พร้อมกันนี้ก็ได้อำนาจของกษัตริย์มาใช้พระราชอำนาจให้เป็นไปโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใช้พระราชอำนาจดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างมีข้อจำกัดยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งแต่เดิมมาเป็นพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิในฐานะที่ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ แต่ในปัจจุบันได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญให้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในนามของประชาชน (on behalf of the people) ทั้งนี้ให้เป็นไปตามคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรี โดยสมเด็จพระจักรพรรดิทรงลงนามรับรอง (Attestation) การพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งคณะรัฐมนตรีนำขึ้นกราบบังคมทูลนั้น จึงจะเห็นได้ว่าบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นในการพระราชทานอภัยโทษนั้น ได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก โดยผลของรัฐธรรมนูญจนมีลักษณะที่เป็นเพียง “แบบพิธี” (ceremonial) เท่านั้น

ประเทศไทยมีแนวความคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทยนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นต้นมา ปรากฏว่าได้มีวิวัฒนาการที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย นอกจากแนวความคิดที่พระมหากษัตริย์เป็นที่มาของความยุติธรรม (The King is the fountain of Justice) ซึ่งเป็นแนวความคิดของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ อันเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปแล้ว ยังมีแนวความคิดแบบ “พ่อกับลูก” อันเป็นรูปแบบการปกครองในยุคสุโขทัยตอนต้น ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีพระกรุณาต่อพสกนิกรของพระองค์ประดุจบิดาที่มีความเมตตาต่อบุตร แนวความคิดดังกล่าวได้รับการแทนที่ด้วยแนวความคิด “ธรรมราชา” ในยุคสุโขทัยตอนปลาย ซึ่ง

พระมหากษัตริย์ทรงดำรงพระองค์มั่นในทศพิธราชธรรม และปรับเปลี่ยนเข้ากับแนวความคิด “เทวราชา” และ “เจ้าชีวิต” ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงพระราชอำนาจ เด็ดขาดเหนือชีวิตในแว่นแคว้นได้อย่างสนิทสนมกลมกลืน อย่างไรก็ตามแนวความคิดแบบ “ธรรมราชา” และ “พ่อกับลูก” ก็ได้กลับมามีบทบาทต่อการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์อีกครั้งหนึ่งในสมัยกรุงธนบุรี และทวีความสำคัญยิ่งขึ้นเป็นลำดับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เลยมายังถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีบทบัญญัติรับรองพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 191 บัญญัติว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ นอกจากนี้ยังมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 ว่าด้วยการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา และการลดโทษ มาตรา 259-มาตรา 267 นับว่าเป็นพระราชอำนาจที่สำคัญยิ่งในการปกครองความสงบสุขของบ้านเมือง ควบคู่มากับอำนาจอธิปไตยของชาติเรื่อยมา ก็ปรากฏว่าพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษยังคงอยู่สนองพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจนี้ผ่านทางฝ่ายบริหาร

การอภัยโทษ การนิรโทษกรรม การล้างมลทิน การลดวันต้องโทษ และพักการลงโทษ เป็นมาตรการหนึ่งที่ใช้แก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม หรือเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด วัตถุประสงค์ของแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการอภัยโทษ คือ รัฐจะยกโทษ หรือลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่การอภัยโทษนั้นไม่ลบผลของคำพิพากษา และหากผู้กระทำความผิดกระทำความผิดอาญาขึ้นใหม่ ก็ไม่ตัดอำนาจของศาลที่จะเพิ่มโทษ หรือไม่รอลงอาญา การอภัยโทษไม่มีผลลบล้างประวัติอาชญากร การนิรโทษกรรม ผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการนิรโทษกรรม คือ เป็นการยกเว้นความผิดอาญาเสมือนว่าผู้กระทำความผิดไม่เคยต้องคำพิพากษา และศาลจึงไม่อาจเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการนิรโทษกรรมแล้วต่อมาก่อทำความผิดอีก ซึ่งศาลอาจใช้วิธีการรอลงอาญาได้ นิรโทษกรรมมีผลลบล้างประวัติอาชญากร และผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรมก็ยังคงต้องรับผิดชอบในทางแพ่งจากการกระทำความผิดต่อบุคคลที่สาม การล้างมลทิน ผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทิน คือ ไม่มีผลต่อคดีแพ่งที่เกี่ยวกับบุคคลที่สาม การล้างมลทินเป็นผลให้ความผิดอาญาและความผิดทางวินัยถูกลบล้างเมื่อมีการรับโทษมาแล้ว หากผู้กระทำความผิดขึ้นใหม่ก็ไม่ทำให้ศาลเพิ่มลด หรือมีการไม่รอลงอาญาเพราะถือว่าการกระทำความผิดถูกลบล้าง และได้มีการลบล้างในทะเบียนประวัติอาชญากรด้วย การลดวันต้องโทษ ผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลดวันต้องโทษ คือ ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวออกมาจากเรือนจำก่อนครบ

กำหนดเวลาลงโทษตามคำพิพากษาของศาล และการลดวันต้องโทษไม่มีผลบดบังการกระทำ ความผิดตามคำพิพากษาซึ่งเรียกว่าเป็นการยกเว้นโทษนั่นเอง แต่การลดวันต้องโทษนั้นองค์กร ราชทัณฑ์จะมีการกำหนดเงื่อนไข หากผิดเงื่อนไขก็จะต้องถูกจำคุกขังในเรือนจำ และต้องจำคุกในเวลา ที่ได้รับการลดโทษ และพักการลงโทษผลที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจากการพักการลงโทษ คือ มี ผลเช่นเดียวกับการลดวันต้องโทษ คือ เป็นแต่เพียงการยกเว้นโทษ โดยมีเงื่อนไขกำหนด ถ้าผู้ ต้องโทษไม่ประพฤติผิดเงื่อนไขก็จะได้รับการยกเว้นโทษ แต่ถ้าทำผิดเงื่อนไข ก็จะต้องกลับมารับ โทษจำคุกตามคำพิพากษาที่เหลืออยู่ต่อ โดยมีต้องดำเนินคดีอีก

จะเห็นได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีการอภัยโทษเป็นวิธีที่แสดงถึงความเมตตากรุณาปรานี ของพระมหากษัตริย์หรือประมุขของรัฐที่จะใช้อำนาจอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่ง จะพบเห็นได้ในหลายๆประเทศ เช่น พระมหากษัตริย์ในประเทศอังกฤษทรงมีพระราชอำนาจพิเศษ ที่เรียกว่า Prerogative โดยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยฟิวคัล ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจอภัย โทษโดยเด็ดขาดซึ่งเป็นอำนาจที่แยกพิเศษ กล่าวคือ เป็นอำนาจส่วนพระองค์ที่อยู่ภายใต้กฎหมาย และอำนาจโดยเด็ดขาด ซึ่งอยู่นอกเหนือจากกฎหมาย ซึ่งเห็นจากการอภัยโทษของประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยนั้น มีแนวคิดทฤษฎีการอภัยโทษที่เกิดจากทฤษฎีความเมตตากรุณาปรานีของ พระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐที่มีต่อพสกนิกรที่ต้องโทษ เพื่อช่วยเหลือ เยียวยาความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่พสกนิกร

ดังนั้นเพื่อให้การอภัยโทษสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษจึงต้องพิจารณา การอภัยโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล โดยต้องศึกษาบุคลิกภาพของบุคคล ภูมิหลัง และลักษณะนิสัยแล้วจะต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ซึ่งเป็นสาระสำคัญ ที่ไม่อาจแยกจากการพิจารณาผู้ที่สมควรได้รับการอภัยโทษ โดยการสืบเสาะการสืบเสาะและพินิจ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด ซึ่งรวบรวมจากคำให้การของผู้กระทำผิด จากพยานบุคคล ซึ่ง อาจจะเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงานของผู้กระทำผิด ตรวจสอบพยาน เอกสารต่างๆ เช่น ประวัติอาชญากรรม การศึกษา ประวัติการทำงาน และความประพฤติ โดยจัดทำ รวบรวมประวัติเป็นรายบุคคลเพื่อพิจารณาในการอภัยโทษผู้กระทำความผิด โดยมีหัวข้อรายงานที่ สำคัญ ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา สุขภาพ การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต สิ่งแวดล้อม นิสัย สภาพความผิดและเหตุอื่นๆที่ควรปรานี มาพิจารณา เนื่องจากประวัติของ ผู้กระทำความผิด พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาการ อภัยโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดตามหลัก Individualization โดยการสืบเสาะหาข้อเท็จจริง ของผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ทราบถึงประวัติและเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของผู้กระทำผิด ก็เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการอภัยโทษ ทั้งนี้ต้อง

อาศัยสภาวะทางสังคมและบุคลิกภาพลักษณะของผู้กระทำผิดมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษกลับตนเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมได้ การอภัยโทษนอกจากพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลแล้วในส่วนที่เป็นอัตถวิสัย จะต้องคำนึงถึงนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ซึ่งนโยบายทางอาญาจะผันแปรในรูป หรือทิศทางใดนั้น ย่อมถูกจำกัดโดยอิทธิพลทางวัฒนธรรม ค่านิยม ปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมืองของสังคมนั้นเป็นพื้นฐาน ซึ่งการกำหนดนโยบายก็เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิด และรัฐก็ได้นำนโยบายทางอาญาในการกำหนดการอภัยโทษ และการกำหนดบุคคลที่มีสิทธิรับการอภัยโทษหรือไม่ได้รับการอภัยโทษก็ขึ้นอยู่กับนโยบายทางอาญา ตามสภาวะการณ์ของสังคมในขณะนั้น ดังนั้นการอภัยโทษควรได้กำหนดด้วยว่าจะให้อภัยโทษลักษณะใด ซึ่งฝ่ายที่ร่างพระราชกฤษฎีกา หรือฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้จักแจ้งเสียก่อนจึงจะวางนโยบายทางอาญาในเรื่องของการอภัยโทษ

อย่างไรก็ตามการอภัยโทษในประเทศไทยยังประสบปัญหาต่างๆ เช่น กรณีความผิดที่ไม่ควรให้อภัยโทษแต่กลับได้รับการอภัยโทษ กรณีการอภัยโทษเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และกรณีความผิดเล็กน้อยที่กระทำซ้ำสอง เป็นต้น ซึ่งเกิดจากการไม่พิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) และเกิดจากความผิดพลาดในการกำหนดนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ของรัฐ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเห็นว่าปัญหาการอภัยโทษของไทย แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1. การอภัยโทษในประเทศไทยไม่ได้นำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) ในส่วนที่เป็นอัตถวิสัยของผู้กระทำความผิด เช่น ความผิดกรรม ประวัติ ลักษณะนิสัย ฯลฯ ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาใช้ในการอภัยโทษไม่ว่าจะเป็นการอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือการอภัยโทษเฉพาะราย จึงทำให้ประสบปัญหาที่ตามมาต่อสังคม กล่าวคือ ผู้ที่กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือเฉพาะรายเป็นผู้ที่ไม่สมควรที่จะมีสิทธิได้รับการพระราชทานอภัยโทษ และผู้นั้นก็อาจจะกลับมาเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมอีกครั้ง การอภัยโทษเกิดจากความเมตตากรุณาปราณีของพระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐที่จะใช้อำนาจอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญา และเมื่อการอภัยโทษไม่ได้ใช้หลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษ ที่การอภัยโทษจะเป็นการให้โอกาสผู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความผิดภายหลังศาลมีคำ

พิพากษา ให้ได้รับการอภัยโทษ และในการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) ในการพิจารณาการอภัยโทษเป็นการทั่วไปและการอภัยโทษเฉพาะราย ควรจะมีการจัดตั้งองค์กร สำหรับทำหน้าที่เกี่ยวกับการอภัยโทษ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีหน่วยงาน office of the Pardon Attorney เพื่อที่จะได้มีหน่วยงานทำหน้าที่เฉพาะในการสอบสวน หาข้อมูล เกี่ยวกับการ พระราชทานอภัยโทษ¹ เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานการพิจารณาการอภัยโทษโดยใช้หลักการพิจารณา ตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล หรือหลัก (Individualization)

ดังนั้น หากเรานำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) มา ใช้พิจารณาในการอภัยโทษจะส่งผลให้ระบบการอภัยโทษ ที่แสดงออกถึงพระเมตตาของ พระมหากษัตริย์ เป็นการอภัยโทษมีบรรลุมิติประสงคตามแนวความคิดของการอภัยโทษที่แท้จริง

2. ในการกำหนดนโยบายทางอาญาในการอภัยโทษ ที่ฝ่ายบริหารเป็นผู้กำหนด นโยบายอาญาในการอภัยโทษดังกล่าว ต้องไม่ให้โทษในฐานความผิดที่กระทบกระเทือนต่อ สังคม ซึ่งเป็นคดีที่มีความร้ายแรง ไม่ควรมีนโยบายการอภัยโทษสำหรับฐานความผิดดังกล่าว เช่น คดีผู้ค้ายาเสพติด คดีข่มขืนกระทำชำเราเด็ก เป็นต้น หากมีการพระราชทานอภัยโทษให้แก่ ผู้กระทำความผิดในความคิดบางประการที่ไม่ควรได้รับการอภัยโทษ ก็อาจจะมีผลกระทบต่อ วัตถุประสงค์ของการลงโทษได้ เพราะผู้อื่นอาจไม่เคารพ หรือยำเกรงกฎหมายเพราะในที่สุดแล้วก็ เป็นที่ค่อนข้างแน่นอนว่าจะได้รับการอภัยโทษปล่อย หรืออภัยโทษลดโทษ² แต่หากจะให้อภัยโทษ สำหรับความผิดฐานดังกล่าว ต้องนำหลัก Individualization มาพิจารณาอย่างเข้มงวดมากกว่า ความผิดฐานอื่นๆ

ดังนั้น การอภัยโทษควรได้คำนึงถึงหลักการอภัยโทษโดยพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็น รายบุคคลหรือหลัก Individualization ซึ่งต้องพิจารณาอย่างจริงจังถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมี ความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรจะได้ได้รับการอภัย โทษโดยมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง มุ่งที่จะปรับปรุง แก้ไข อบรมบ่มนิสัย ของผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีและกลับคืนสู่สังคมได้ อย่งไรก็ตามการอภัย โทษก็ควรพิจารณาถึงนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ซึ่งเป็นการพิจารณาทั้งในส่วนที่เป็น อัตตวิสัยของผู้กระทำความผิด และนโยบายทางอาญาในการเสนอให้อภัยโทษ ไม่ว่าจะเป็นการอภัย โทษเฉพาะรายหรือการอภัยโทษทั่วไปซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนที่เป็นภาวะวิสัยอีกด้วย

¹ อูมาพร สิทธิบูรณา. เล่มเดิม. หน้า 142.

² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 22.